

Majdnem balálok – 1967

Duna-parton töltött napok emlékei egy idő után teljesen összefolynak. Nem csoda, hisz mindig ugyanaz történik: napozunk, úszunk, evezünk, homokvárat építünk, összeszedegetjük a különös rajzolatú vagy formájú kavicsokat, ha alacsony a víz, s így a partra kerülnek; a mázukat még foltokban őrző cseréptörmelékeket – azt mondjuk róluk: római korúak, a türelmes asszony nép a körömnői, hófehér csigaházakat; bámuljuk a vízen közlekedő mindenféle alkalmatosságot, a pontonját ügyesen fordító révet, a csikorogva dolgozó kotróhajót, a szorgos bójakitűzőt, a nagy hullámokat verő, hatalmas szállodahajókat, a pecásokat, a jól úszó kutyákat, ha dicséretes a felhozatal, én a nőket is; déli órákban árnyékba húzódunk, akár szundikálunk is egyet; ha csúnyán beborul, cókókólunk haza. Az itt töltött hasonlatos napok, hetek, hónapok egymásra rakódnak, időtlenné válnak, elmosás az éveket: ha Duna-part, akkor a legtündöklőbb nyár. Folyamatosságát nem törlik meg az ólmos, nyirkos ősök, a nyílt vizek felett dermesztően szárgululó télidők szelei: ilyenkor egy más világban élünk, egy más világ hangulati terhére. Ha ritkán el is látogatunk ide, megnézni a befagyott holtágot, a barnán zizegő nádast, a csapatokba verődött, a partközépen bókászó kacsákat, csak bámészkodó idegenek vagyunk, átborzongva hamar távozzunk. Csak a színeit vesztett víz illata ismerős, de a folyamatos nyarakban élő énünk idegen marad. Olyan ez, mintha időről időre mindig ugyanazt a vastag könyvet olvasnánk. Egy olyan könyvet, melyben alig van történetleírás, és amennyi van is, azok is csak hasonló események variációi. Melynek nincs is igazán eleje, se vége, amit tulajdonképpen nem is lehet, meg talán nem is kell végigolvasni, csak belelapozni akárhol, olvasni belőle néhány szó szerint ismert, századszorra is gyönyörűséges oldalt, belekábulva a megjelenített hangulatokba, színekbe, illatokba. Egy könyvet, amely egy méltóságteljes, ezen a szakaszán Dunának nevezett, örökös nyárban tobzó folyamról szól, mely ugyan egykedvű örökkévalóságában nem vesz tudomást az őt imádó kérszéletű lényekről, de kegyesen megengedi, hogy lábaihoz borulva valamiféle jelentőséget tulajdonítsanak létüknek.

A Dunánál töltött időket alig lehet felszabdalni emberléptékűre: ha egy itt megesett történetre gondolok, legtöbbször, ha nincs más kapaszkodó, nem is tudom dátumhoz kötni. Hogy az itt töltött már hatvan évem melyikébe esett. Ez esetben van kapaszkodó: már összeházasodtunk Eszterrel, de fiunk csak a következő nyáron fog megszületni, tehát 1967. A mondott nap hangulata elevenen él bennem, ez segít a további pontosításban: bizonyára a nyár közepe, július. Emlékeim szerint – miket bizonyára átrendez a nosztalgia – akkoriban még, ahogy

gyermekkoromban is, kiszámíthatóan, a maga rendje szerint működött az időjárás: telente kemény hideget és nagy havakat hozott, jégvirágot a külső ablaküvegre; még létezett tavasz, egyszer csak elkezdtek csöpögni az ereszről lelógó jégcsapok, és nem csak néhány napig láthattuk a tapsikoló nárciszokat; a nyarak megbízhatóan melegek voltak, rekkenő hőségekkel, de nem sivatagi kíméletlenséggel szárazon forrók: délutánokként megjelentek a kumuluszok, a magasba törve rettentő tornyokat építettek, aztán úgy hetente, telítve az eget, látványos villámlás-tűzijátékkal és dörgésekkel meghasadtak, és zuhogott, csak zuhogott a rengeteg lágy, langyos vizet csapkodó trópusi eső. Akkoriban csak augusztustól kezdődött a szárazság, ami valamivel a 20-ai, tikkasztó ünnepek után, egy jókora frontbetöréssel meg is szűnt – kezdődhetett a vénasszonyok nyara. A tavaszi áradás után május közepéig-végéig levonult a Dunán a zöldár, a víz lassan kezdett apadni és melegedni, és július közepére bizonyosan már alacsonyan állt, előbukkant a meder oldalán a homokos part – akkor eljött a kilométer hosszú leúszások ideje. A megőrzött hangulat egy ilyen nyárközépi napot mutat, kora délutáni órát, mikor a nap perzselve áll a felhőtlen ég tetején: az árnyékban húzódás, a moccanni is rest, félálomszerű létbe bágyasztott ejtőzés idejét. Ebédre májkonzerves kenyeret ettünk, öklömnyi, gerezdes testű befőző paradicsomokkal, édesek voltak, mint akármelyik gyümölcs. Halvány tarlóvirág és fanyarkás szénaillat. A libegő hőség csendjében búzaérő körtét is rejtő hátizsákunk körül kutató darázs zümmögése. Ernyedt testünk egy pokrócon, fürdőruhánk, hajunk már száraz, a vízparton mindig kószáló fuvallatok által megbillentett nyárfalevelek közül tűszúrásnyi fénypászmák futkároznak körülöttünk. Eszter figyelt fel rá, hogy valamilyen kiabálás hallatszik a víz felől. Felült, fülelt, megkérdezte, hallom-e én is, igen: nem afféle jókedvű kurjongatás, inkább kétségbeesettnek ható, riasztásszerűen ismétlődő. Felcihelődtünk, előbújtunk a part menti füzesből: a magasan álló nap fénye csillogott a folyó tükreán, a szinte gőzölgő víz még a csillogást is opálössá tette, csak két időnként el-elűnő sötét törést láttunk, melyek mintha éppen partrészünk felé közeledtek volna. Előbb értettük meg a kiáltozás szövegét, mint hogy felismertük a fénytörésben a két túrakenut. A kenusok azt kiabálták: „Orvos! Van köztetek orvos?!” Hajtottak keményen, és gyorsan közeledtek. A nagy meleg időben, talán vasárnap is volt, sokan jöttek le a partra, de így délidőben néptelennek hatott, mindenki az árnyékban. A kenusok a vízről nézve talán nem is láthatták, mennyien, és akkor, hogy mások is felfigyeltek a kiáltozásra, a part hosszában alakok jelentek meg, és az egymástól tizenöt-húsz, ötvenméternyire ejtőző társaságok tagjai mintha valami riadóláncot alkottak volna, felfelé és lefelé is továbbították a kiáltást: „Orvos! Van itt egy orvos?!” A kenuk orra csaknem előttünk futott ki a homokra, szaladtunk le hozzájuk: az egyik hajóból két férfi egy ájultnak látszó testet emelt ki, csuklójánál, bokájánál fogva kivitték, és letették a parti fövényre. A velük levő harmadik a két hajót kezdte kifelé vonszolni, el ne vigye őket a víz, addigra már jó páran odaértünk, neki tudtunk segíteni. A fövényen fiatal, huszon-egynéhány év körüli nő feküdt, vállig erő gesztenyebarna haja félig a nyakára csavarodott, szája, szeme félig nyitva, de szemgolyója fennakadva, alig látszott az alsó karimája. A csónakból ki-

emelt, messziről is felismerhetően alélt test látványa felerősítette és sürgetőbbé tette a riadólánc kiáltásait: „Orvost! Orvost!” A nő ajka, mintha valahogy kifordult volna, vastag és szederjes, kínlódva, görcsös hörgésekkel vett lélegzetet, ilyenkor a húsos ajkak meg-megvonaglottak. Kilégzésekkor, melyek szintén csak görcsös rángásokkal tudtak bekövetkezni, a kiáramló levegő megszólaltatta a hangszálait, mintha valami kisállat vagy csecsemő nyiszogott volna fuldokolva: ijesztő volt maga a hang is, de ahogy egész felsőteste belevonaglott egy-egy újabb lélegzetvételbe, minden alkalommal olyan érzésünk támadt, talán ez volt az utolsó, a következőhöz már nem lesz ereje.

A kenusok ijedten, hadarva beszéltek, egyszerre mind a hárman: a nőt csaknem a Duna közepén találták, valamiféle reflexes mozdulatokkal még fenntartotta magát a víz felett... távolról valahogy olyan furcsának tűnt, először azt hitték, egy kutya úszik ott, de azért mentek megnézni, és csak egész közlelről látták, hogy... már alig bírta kiemelni fejét a vízből, és amikor behúzták a hajóba, még ott is csapdosott, le kellett fogni a kezét, és amikor oldalfekvésbe helyezték, vizet hányt, elég sokat, azt hitték, jobban lesz tőle, de csak ennyire, és... próbáltak beszélni hozzá, az elején még nyögdecselet valamit, de nem értették... kihozták, most mi legyen? A riadóláncon nem érkezett visszajelzés, hogy találtak volna valakit, orvost, ápolót, szabadnapos mentőt, valakit, aki tud segíteni... Az összesereglettek közül akkor még csak Eszter volt az egyedüli nő, a férfiak tőle várták, neki kellett tennie valamit: letérdelt a nő mellé a homokra, hüvelykujjával felhúzta a szemhéját, a pupillák merevek maradtak, nem látszott, hogy reagáltak volna a fényre – szegény Eszterem tanácstalanul nézett fel ránk, és akkor az egyik férfi, mint valami bevadult állat, kétségbeesett, rekedtes hangon beleordított a világba: „Orvost!”, aztán vadul káromkodni kezdett, hogy nem létezik, hogy ennyi ember között ne legyen egy orvos! Akkor valaki kitalálta, emeljük meg a nőt, a lábánál fogva, hát-ha hány még vizet, és akkor talán megkönnyebbül: négyen megfogtuk a bokáját, megemeltük. Nem volt magas: talpa szemem magasságában állt, mikor már csak a haja ért le a homokra. De megvolt a súlya: az a típus, akit asszonyosnak neveznek – húsos, de feszes combok, gömbölyödő csípők, párnás, de a hosszúizmokat még kirajzoló has, melynek közepébe húzódva a köldök még ilyen körülmények között is kacér, és feltűnően telt, dúsnak is mondható keblek. Kétrészes fürdőruhát viselt, mit akkoriban még inkább csak a fiatal lányok hordtak, érett nőknél az egybeszabott volt a szokásos, sötétkék, feszes műanyagost, és ennek részei is akkoriban szokatlanul kicsik, a nadrágocska nem takarta volna el teljesen szeméremszőrzetét: ahogy tartottam a bokáját, láthattam, hogy a combtőnél ki van borotválva. A felsőrész pántjai, a vállakon át és a háton is, csak egy zsinór. Az emelés ostoba ötletnek bizonyult: csak valamennyi selymes nyál csordult a szája szögletéből, viszont légzése megakadt, ebben a testhelyzetben a görcsös rángások nem tudtak levegőt pumpálni a tüdőbe – szorult helyzetében az ember mindenféle hülyeséget kitalál. Gyorsan visszafektettük a földre, s eközben, a szokatlan állás okán, egyik melle kicsusszant a tenyérszerű takaró alól: bőre itt, a még hanyattfekvésben is vaskosan domború, kemény halmon valamennyivel világosabb volt, mint

bronzbarna teste többi részén, de csak árnyalatnyival, és a domborúságot borító textil éles vonala sem látszott, nyilvánvalóan félmeztelen is szokott napozni. Mellbimbója – bár csak egy suhanó, akaratlan pillantást vetettem rá, aljasság lett volna kiszolgáltatott helyzetében megbámulni – szederjes, mint az ajka, és meglepően vastag és duzzadó. Az egyik férfi lehajolt hozzá, és profi mozdulattal, anélkül, hogy hozzáért volna a nő testéhez, a zsinóros pánton végigfuttatva az ujját visszabillentette a kibukott mellet a textil alá.

Amint megláttam az ujjpercnyi hosszú, duzzadt bimbót, mintha ostorral csaptak volna végig, nyakszirtemtől a lábam ujjáig. Belerándult a testem, és éreztem, hogy leszalad a vér a fejből. „Ő az!” rikkant fel bennem, „megismerem, Ő!” Közben tudtam, hogy teljes képtelenség. A két eset helyszíne igen távol esett egymástól, és elhanyagolható esélye lett volna annak, hogy „Ő” valamiképpen a Duna közepére kerüljön. Mindenesetre tartanom kellett magamat, hogy ki ne mondjam hangosan a bennem rikkoló szavakat: szégyellnivalón ostoba dolog lett volna.

Ha már nem akad senki, aki a szerencsétlen nőn a helyszínen segíteni tudott volna, akkor mihamarabb kórházba kell juttatni – a váci kórházba, ami tízen-egynéhány kilométernyire van innen, szinte idelátszik. A partra vezető földút szélén, a másfél méternyi magas ártéri gát mögött néhány autó állt a fák árnyékában. A vízszintről jóformán csak a tetejüket láttuk, jellegzetesen szürke Trabant meg egy vajszínű Wartburgét. Elkezdtünk kórusban ordítani: „Wartburgos! Hé! Gyere le a kocsival!” Akkoriban még nem létezett mobiltelefon, mellyel egyszerűen hívhattuk volna a mentőt, de még a községek főutcáin sem álltak vezetékes telefonfülkék – a telefon ritka kincs volt, magánszemélyek lakásába szerelve kiváltság, igényelni kellett, a siker érdekében az igénylőlapon ajánlatos volt feltüntetni a munkahelyi beosztást, párttagságot, kitüntetések, csatolni hozzá mondjuk a Partizánszövetség ajánlását, miféleképpen – ha telefonálni akartunk volna a váci kórházba mentőért, a legbiztosabban a postahivatalból vagy a Tanácsházából tehettük volna meg. És valahol Kis- és Nagymaros közötti szakaszon tanyáztunk, a partról feljutni bárhova, nagy idővesztés. És a korabeli mentőkocsik is: lényegükben lengyel gyártmányú kisteherautók voltak, némi túlzással: amelyiket zöldre festették közülük, az krumplit szállított, amelyiket fehérre, az volt a mentő – egyáltalán nem biztos, hogy fel voltak szerelve, mondjuk, lélegeztető készülékkel. Nyilvánvalóan úgy juthat a leggyorsabban ápoláshoz, ha valaki beviszi kocsival a váci kórházba. És ha a közelben áll is egy kocsi, akkor természetesen annak az ismeretlen tulajdonosa.

Abban az időben valahogy más viszonylatok fűzték egymáshoz az úgynevezett kisembereket: közvetlenebbek, nyíltabbak, barátságosabbak voltak, könnyen szóba elegyedtek egymással, hamar összetegeződtek. Működött valamiféle együvé tartozás, természetesnek tartott szolidaritás. A forradalom, a vérbefojtott magyar forradalom addigra már távolinak tűnt. Jó néhány évig még, a pesti utcán járva, odaodaszóltunk a velünk levőnek: „ott a sarkon, ott égett ki két orosz páncélos, láttad?”, a gyorsan rendbe tett közparkok mellett elhaladva szemünk önkénytelenül siklott azokra a helyekre, ahol az ideiglenes sírhantok álltak. Azokra a részekre, ahová az örült és drága fiatalok lettek hirtelen eltemetve, akik a szabadság

könnyű lélegzete nélkül nem tudták elképzelni az életüket. Emlékszel? A hantokon valami nyomorult kis virág, nemzeti színű szalag, a korán beköszönő őszi estéken pislákoló gyertyafény. De tíz év után, már magunk között is, ritkán beszéltünk mindezekről. Menetelt a Munkásőrség, nyakukban a szovjetek által lehorodott, de tömegmészárlásra még megfelelő dobtáras géppisztolyokkal, az üzletekben lehetett húst kapni és a sör se volt drága. Addigra a börtönbüntetésre ítélték nagy részét kiengedték, a harcok és a még a magyar történelemben is példátlan méretű megtorlások áldozatainak hozzátartozói a társadalomból kilökötten, magányba húzódva, csendesen gyászoltak. Az élőknek meg élni kellett, élni „ahogy lehet”. A szovjet megszállókat kiszolgáló vékony, megközelíthetetlen és bírálhatatlan kiváltságos réteg, mely maffiaszerű pártelitként uralkodott, már túltette magát azon az enyhe szorongáson is, hogy valamikor valakik számon kérhetik rajtuk ismert és titkokba rejtett tetteiket. Kezdték azt hinni, hogy a Történelmet is ők íratják majd. Így hát lassan oldhatták az állandó fenyegetettség légkörét, felhagytak a mindennapok amúgy is hatástalan ideologikus terrorjával, atyáskodó hangon a társadalmi békéről kezdtek beszélni, haladásról, fejlődésről, felzárkózásról, reformokról, egy új, szocialista Magyarországról. Megelégedtek a bizantikus ünnepeiken felmondott hazugsággubancaik látszólagos elfogadásával, a jelenléttel, a tapsal, a bólogatással, már nem akarták vesézve számon kérni az őszinteséget. Alakult az a rendszer, melyet majd „gulyáskommunizmus”-nak fognak nevezni. Tény: ez a világ azok számára, akik nem törekedtek semmi különösre, akiknek nem támadtak zavart keltő gondolataik, a lassan és komótosan forgó fogaskerekek közé homokot szóró ötleteik, egy jó tányér krumplileves bekanalazásán túl is, az alapvető kisemberi vágyaik beteljesítésére nyílt némi lehetőség. Egy ilyen fal mellett osonó élet várt ránk, mit lelkesedés nélkül tudomásul vettünk, s józanul beláttuk: lehetne rosszabb is. Az emberek egymás közötti kapcsolata olyasféleként alakult, mint ahogy szokott valamilyen zárt rendszerben, börtönben, katonaságnál, ahol az alá- és fölrendeltség változtathatatlan ugyan, a lázongók kikerülhetetlenül megkapják a büntetésüket, de az egyes kasztokba soroltak lehetőségei nagyjából azonosak: ezeken belül mindenki haver.

Így hát akkor, 1967-ben, valahogy helyénvaló volt, hogy tegeződve beszéltünk először látott emberekkel, így ordítottunk a Wartburg ismeretlen tulajdonosa után. Ezt a kiáltást is átvette a riadólánc, és természetesnek tartottuk, hogy miután meghallja, jön is – nem hivatkozik tulajdona feletti kizárólagos rendelkezésének jogára vagy bármi, handabandával előadott, önzését igazoló jogra.

Végre mozgolódás támadt a kocsik körül: a gát által takarva test nélküli fejek jelentek meg, a hőségtől vibráló légoszlop mögött esetleges mozgású pontocskák, hallottunk kiáltásokat, nem tudtuk, ki kinek kiált, gépkocsiajtók durrogását, csak remélhettük, hogy nemsokára elindul valamelyik. Vártunk tehetetlenül, és ha rápillantottunk a homokon elfekvő, időnként görcsösen összeránduló testre, pillantásunk közönyösnek tűnt, talán még ellenszenvet mutatónak is: hogy nem válaszolt semmilyen felismerhető jellel önzetlen segítő szándékunkra, nem mutatott hálát együttérzésünkért, ezzel szinte elvesztette emberi jellegét, már csak egy kínlódó

test maradt, amit talán az ördög szállt meg. Önvédelem volt ez persze, a tehetetlenség összeroppantó ereje elleni önvédelem. És végre jött, a gáton átbukva, a vajszínű Wartburg, a még hideg motort szivatóval működtetve, vastag, kékes füstöt húzva maga után, és számár módon legurult szinte a vízvonallig. A „tulajúr”, ötven felé járó, felkopaszodott férfi, mérnökfélenek gondoltam, atlétatrikóban és rövidnadrágban, lábán, valami hirtelen lerúgott saru helyett, térdzokni és fekete városi cipő, kapkodónak látszott. Hozta a feleségét is: a riadólánc jóvoltából már tudták, miféle feladat vár rájuk – a gömbölyű, de fürge mozgású jóasszony nagysietve egy tiritarka műszáltakarót terített a hátsó ülésre, ne piszkolódjon a kárpit, befektettük a szerencsétlen nőt, a jóasszony őt is beterítette egy másik műszáltakaróval, a helyzethez mérten szükségtelenül alaposkodva, biztató közhelyeket darálva az eszméletlennek, közben a befülledt kocsitérben orráról csöpögött az izzadság. Akkor a mérnökféle tulajúr elkövette a második számárságot: hogy fel tudjon tolatni a nem túlságosan meredek parton a földútra, hatalmas gázzal indított, és az első kerekek egy perc alatt tengelyig ásták magukat a laza homokba. Nem kellett volna eddig lejönnie, könnyedén felvittük volna a nőt. Ráadásul nem tudott beletörődni a kudarcba, gyilkolta a motort, sívítózott a bordás kerékgumi, szórta a homokot, már derékig álltunk a porban és a kétütemű olajos füstben – álmaink akkori autója, óh! –, aztán mégiscsak lenyugodott, akkor kiemeltük a kocsit a gödörből, szerencsére összejöttünk hozzá elegen, feltoltuk az útra. Beizzadtunk rendesen, a por és a füst nyirkos bőrünkre tapadt – aztán azon a nyáron, amikor csak arra jártunk, és megtaláltuk a kerekek vájta gödröket a homokban, a látvány minden alkalommal feltépte bennünk az elfojtott tudat varacskáit – nem ejtettünk róla egy szót sem, hisz annyira banális volt, hetyke fiatalságunkban, életharsogó nyárban annyira elviselhetetlenül banális, hogy inkább szégyenkeznünk kellett miatta –, de a helyszínről való gyors, szinte menekülésszerű távozásaink, sunyító pillantásaink elárulták, emberi tudatunkban kinyílt a seb, dögszagú nyirokcspepek kezdtek szivárogni belőle: bármikor történhet velünk is akármi, bármelyik percben meghalhatunk.

A tulajúr tulajdonképpen indulhatott volna is, de mivel a jóasszony nem mehetett vele, maradnia kellett a gyerekek miatt, nyafogott egy sort, hogy nem szeretne egyedül maradni egy haldoklóval – ezt ő fogalmazta így –, mire egy fiatalember kényszeredetten felhúzta a melegítőjét, beült mellé: mehettek.

Mi, a tucatnyian összegyűltünk, még maradtunk egy kicsit. Behúzódtunk a vízbe, úgy térdig, tenyérrrel lögybölve mosogattuk az izzadt tagjainkra tapadt port, hűtöttük magunkat, a kíméletlen déli sugárzás alatt tartózkodva bőrünk felforrósodott – mikor nyirkos tenyeremmel a hajamhoz értem, úgy éreztem, perceken belül meggyulladt volna. Igazából a fecsegés miatt maradtunk, mellyel oldani próbáltuk a vibráló feszültséget: a kenusok még egyszer elmondták, most már bővebb lére eresztve, hogyan találtak a nőre, aztán azon kezdtünk okoskodni, ki lehet ő, és hogyan kerülhetett a Duna közepére. Kissé rejtélyesnek tartottuk a dolgot. Egyenletesen lesült bőre arra utalt, régi, gyakorlott dunázó, nem afféle városból szalajtott vasárnapi bolond, aki képtelen felmérni a veszélyt és a saját erejét, tehát

egyedül, társak, biztosítás nélkül átúszni nem akarhatott; ha egyedül evezett volna, még ha fel is borul, belekapaszkodhat a csónakba, nem sülyed az el percek alatt, és a kenusok találtak volna evezőt, mindenféle úszó tárgyakat körülötte. Regényes és krimibe illő lehetőségek is felmerültek: esetleg egy luxushajóról vagy motorcsónakról bukott a vízbe? Bár azt csak észreveszi valaki, akár a hajóról is, kiáltozott is volna, a parton mindenféle emberek, valaki csak meghallja! És ha valamelyest tud úszni, mert valamelyest tudott, akkor is kifelé, a közelebbi part felé igyekszik, nem a sodrásban küszködik! És ha lökték, esetleg még fejbe is vágták? Már a vízbe éréskor nem volt teljesen eszméleténél? De nem találtunk rajta ilyesmire utaló külsérelmi nyomot, csak dereka baloldalán horzsolódott fel a bőr, de az akkor keletkezhetett, amikor a kenusok behúzták a csónakba. Valaki felvetette, bizonyára szokatlanul lenge fürdőruhája miatt, esetleg nem is magyar, ami ugyan lehetséges: a keletnémetek abban az időben már gyakran előfordultak a Duna-kanyarban, de hát ez mit sem változtatott a helyzeten.

Hirtelen fordultam, szó nélkül otthagytam őket. Csörtettem fel a partra, az árnyékban megbújó tanyánkra. Elfeküdtem a pokrócon, lehunytam a szemem, de még így is, szemhéjamon át is zaklatóan élesnek hatott a fény, alkarommal eltakartam az arcom. Lenn a parton éreztem, fellazít ez az agytornaszerű könnyed fecsegés, és tartottam tőle, hogy ebben a félig napszúrásos állapotban elragad a tömegpszichózis, nem tudom tovább fegyelmezni magam, és megszólalok, kimondom hangosan a tudatom felügyelete alá helyezett szavakat: „Ő az! Megismerem! Ő!” Akkor majd elhallgatnak, mindenki felém fordul, csodálkozó arccal néznek rám, Eszter is, várják a folytatást, ami akkor már kötelező lesz. És én akkor majd elkezdek habogni, valami kényszeres, zagyva, mindenki számára követhetetlen hablatyot fogok előadni, félbe, negyedbe harapott mondatokkal, mert valójában nem akarok beszélni róla, megállapodtam magammal, hogy a legjobb lesz, ha soha, senkinek és különösképp Eszternek nem. Alighanem az utolsó önfegyelemszíkra elvillanása előtt menekültem el a helyszínről. Az árnyék hűvöse és a fények kizárása javított a helyzeten. Hosszan kitartott hasi légzéseket vettem, a patanási határáig feszítőket, és a hamar beállt szédület után lenyugodtam. Néhány perc múltán a faképnél hagyott Eszter is követett. Leült mellém, nem kérdezte, mi ütött belém. Ismert már annyira, hogyha megunok valamit vagy valakiket, egyszerűen otthagytam a francba az egészet. Közelebb húzódtam hozzá, homlokomat a fürdőruha alatt szabadon maradt combja átforrósodott, de mégis hűsítőnek éreztem bőréhez érintettem. Jó volt így.

Eszter akkoriban egy könyvkiadónál dolgozott, és valami könyv elhúzózó imprimálása miatt csak pár, talán három nappal később kezdhette meg a betervezett nyaralást. Nélküle utaztam a kanyarba – mi a fenét tehettem volna a kábán lihegő, átforrósodott városban? Unalmasak és lehangolók voltak ezek a magányos napok. Az idő nagyszerű, a víz kellemes, és a Duna mellett soha nem lehet unatkozni: de nem akartam semmibe belefogni, amit együtt terveztünk. Nem akartam a régen várt örömök első lelkesültségében meglopni. Úsztam, evezgettem, de tevékenykedéseim minden percében hiányzott a jelenléte, valójában csak úgy lődő-

rögtöm. Becsapottnak éreztem magam. De lehangolt az is, hogy milyen hamar elfáradok, hogy mennyire nyikorognak az ízületeim, hogy könnyezik a szemem az istenadta fénytől, és hogy mivel pórusaim elrenyhültek, vagy fázom, vagy izzadok; hogy puhány és kényes lettem, nem tudok rendesen aludni, enni sem igazán, csak állandóan szomjazom, és véresre vakarom a szűnyogcsípéseimet. Hol vagyok a tavaly őszi valahogy összeszedett magamhoz képest! Kétségbe ejtett – ahogy azóta is minden tavasszal –, hogy előbb-utóbb belerokkanok Budapestbe, az íróasztalok előtti üldögélésbe, a papírlapokba, a telefonokba, a neonokba, a mindenféle fontos helyekre való rohangálásokba, a valamiért éppen menő, de teljesen érdektelen pasasokkal munkaköri kötelességből folytatott diskurzusokba, belerokkanok, tán bele is hülyülök – nem is lenne szabad rövid időre a jól pörgő mókuserékből kiszabadulni, két hét alatt úgyse tud az ember visszavadulni a természethez. Csak kétségbe tud esni.

Szóval csak úgy lődörögtem: a második magányos nap délutánján egy látásból ismerős fickó segítségével lecipeltem a hajót a vízre, és szembe az árral, Zebegény felé kezdtem lapátolni. Fülledt, meleg nap volt az is, és mivel hamar elfáradtam, és amúgy is lehangoló volt egyedül húzni a kétszemélyes kílbotot, hamar elment a kedvem az evezéstől, főként árral szembe: átsiklottam a szigetcsúcshoz, ott már csak mímelve az evezést, elhaladtam a kempingezők mellett, aztán az orosz rév pontonja után hanyatt fekve, a lapátokat behúзва, a part közelében vittem lefelé magam a vízzel. A part itt lapos, iszapos, a kanyart leíró folyó sodra a túlpárt közelében, majd csak a Verőce alatti magasságban válik ismét homokossá, erre már semmi veszély, figyelni se kell. Csorogtam fáradtan, poshadt egykedvűségben, mint egy tuskó.

Egyszer csak meg-megsurrant alattam a hajó alja. Vackolódtam fel, hogy beljebb húzzak, mielőtt megfeneklek, és akkor a parton, tőlem néhány méternyire megpillantottam egy nőt. Az ártéri hatalmas nyárfák vetette árnyékban, egy gyékényen, fél könyékre támaszkodva feküdt, valami combközépig sem érő rafiaszoknyácskában, felsőteste szabad, mellette, a gyékényre terített fehér pelenkán egy csecsemő. A gyermek fiúcska: felhúzott combjai közt égre meredő fütyikéje bizonyította. A gyermek elfáradt, vagy tán el is szundikált: a nő lassan kihúzta szájából a mellbimbóját. Vastag és duzzadt volt, gyönyörű, mint egy természetett, tüske nélküli, hamvas szederszem. Úgy ült a tejtől feszes, kissé körteformájú melle közepén, mint egy vulkáni kúp tetejére épített kilátótorony. Talán nem illett, de nem tudtam levenni szemem a látványról: az elveszett paradicsomból való, elkallódott, de valahogy véletlenül meglelt kép volt. Tudtam: azok közé tartozik, miket az életben csak egyszer lát az ember. A nő nem figyelt fel a vízen lefele csurgó, mozdulatlan tuskóra. A gyermek felriadt, és nyekergő hangot hallatott. A nő nem adta vissza szájába az anyai bimbót, csücsörítő ajkain, picike orrán csúsztatgatva incselkedett vele, aprókat kaccantott, dorombolva biztogatta, mire a gyermek sután nyúlkálni kezdett a kebel felé, gőgicsélve követelőzött. A paradicsom asszonya arcán ekkor öntudatos, de nagyon is kacér mosoly jelent meg, és egy a férfiak által jól ismert, biztatást sugalló fejvetéssel és kézmozdulattal végigsimított vállig

érő haján. A karjaival csépelő, türelmetlenségét már rugdalással is kifejező gyermek ezután szájába vehette a bimbót, és kiéhezett férfivadsággal alaposan megszívhatta, mert a másik, felém néző, szabad bimbó csúcsán is megjelent néhány csepp tej, majd már egy leplezetlenül kéjes női mosollyal kísérve csorogni kezdett, a duzzadt halom tetejéről egyre gyorsuló folyással a gyékény felé.

És a mozdulatlan tuskó lassan kiúszott a képből.

A látomás előtt úgy határoztam, ennyi elég volt mára, visszaevezek ahhoz a házhoz, melynek kertjében a kílbótot tartottam. Jó délutánba fordultunk addigra, kezdtem éhes is lenni. Amúgy is, a napközben egyre vastagodó felhőtornyok kezdtek összeérni, középtáji öblösödéseikkel összekapcsolódni, a Naszály felett fenyegető, sötét vonalba álltak, mintha vihar készülődött volna. Már hozzá is simultam a hajótesttel az őrző ház közeli stéghez, és ahelyett, hogy annak rendje és módja szerint kiléptem volna rá, egy hirtelen, szinte reflexszerű mozdulattal ellöktem magam tőle, és hirtelen nekibuzdulással húzni kezdtem a túlpárt felé. Nem tudom, miért tettem: a visszaúton, akkor már tisztas távolban, a parttól jó kőhajításnyira haladtam, már csak a leterített gyékényt láttam ott, a vastagodó felhőzet miatt már árnyékban, a homok színénél alig valamivel barnább gyékényt észre sem veszem, ha nem tudom, az van ott. Gondoltam: így van ez rendjén, a látomások ismétlését nem lehet kiprovokálni – hogy a stégtől ellökve magam újra nekivágtam az útnak, minden tekintetben eszement cselekedet volt. Aztán valahogy mégis. Mintha valami nagyszerű, kemény ellenállással szembeni lázadó tettet hajtottam volna végre, erőm megújult, nem éreztem sem éhséget, sem fáradtságot. Trikóm csurom izzadtan tapadt a hátamra és a mellemre. A helyszínen emberforma senki a közelben. Az ártér szélén növe galériaerdő takarása mögül két-három sátor színes ponyvája derengett át, vékony füstcsík is libbent onnan: a nő és a csecsemő nyilván az ott tanyázó társasághoz tartozott.

Mire másodjára visszatértem a stéghez, igencsak sietnem kellett: a Naszály feletti feketeség elkunyorodott a visegrádi hegyek fölé is, a naplemente táji idő lágy világossága a vihar fenyegető szürkéségébe veszett. A sziget síkságán, nem is olyan távol, Bogdány magasságában, megjelent a szakadozott, sötét függöny, ott már esett. A csónakot egyedül kiemelni nehéz volt, és kapkodni is kezdtem, és mint ilyenkor mindig megesik hasonló, valahogy a csónaktest és a stég deszkája közé szorult a mutatóujjam, körmöm alatt lilászörös vérömleny jelent meg. Fájt és bosszantott, be se köszöntem a házba, hogy letettem a hajót, majd meglátják. A kicsike faház, ahol akkor laktunk, a parttól jó két kilométernyire, a Kismaros mögötti erdőben, egy patakocska völgyében rejtőzködött: a község felvégén már utolért a vihar szele, port kavart fel a száraz utakról, egy tölcéséres örvény papírdarabokat, száraz faleveleket emelt a magasba. A közeledő dörgések csattanásokba mentek át, és nemsokára a hátam mögött, a Duna felett cikázni kezdtek a villámok – nem szerettem volna még mindig a vízen lenni. Lassú kocogásra váltottam: ezek a nyári záporok általában langyos esővel kezdődnek, de percek alatt képesek átváltani jegesre, felhevült testtel, egy szál trikóban elkapni egy ilyen zuhét, kész tüdőgyulladás, még behúzódni sem tudtam volna hová. Az akkor csaknem

romos Almásy-kúriánál hullott néhány bátortalan csepp, de szerencsém volt: hazaértem szárazon, ám alighogy behúztam magam mögött az ajtót, vad, trópusi, nagy szemű eső kezdett zuhogni. Suhogott, mint ezernyi zuhanyrózsa, kopogott, pattogott a palatetőn.

Nekiálltam levest főzni, afféle vastag, farkaséhes férfilevest: ujnyi vastag szalonnaszleteket kockára vágtam, üvegesre pirítottam, aztán hagymát bele, jó sokat, paradicsomot, krumplit; miután felöntöttem vízzel, a polcon találva valami öregecske száraztészta, azt is bele, fél üveg, tegnapról maradt konzerv zöldborsót, a legvégén meg beleütöttem két tojást. Az ilyen félvad nyaralások alkalmával általában a kerti tűzrakó helyen, bográcsban szoktunk vacsorát főzni, és itt is halomba rakva állt az eresz alatt a felfűrészelt tölgyfa, de hát ezt most nem lehetett megtenni: a kis kemping gázfőzőt, amit kávéfőzésre hoztunk, azt kellett használni. Igencsak lassan fődögélt az én levesem. Szóval, tettem-vettem, és anélkül, hogy szándékosan gondoltam volna rá, meg-megjelent előttem a Duna-parti képsor. Jöttem-mentem, krumplit pucoltam, a vizeskannával bajmolódtam, s közben akármerre néztem is a szobányi házban, néhány méternyire tőlem, mintha a kílben ültem volna még, meg-megjelent a rafiaszoknyácskában, félkönyvéken fekvő nő, a dundi csecsemő és a gyönyörűséges mellek. Magányos férfiestéken persze megesisik az ilyesmi, még Eszter is megbocsátóan mosolyogna rajta, valahogy mégis bosszantott a látomás erőszakossága. Nem azt jelentette, amit a Duna-parton jelentett. Valahogy kikopott belőle a paradicsomi ártatlan boldogság. Szerettem volna túl lenni rajta. Nem igazán szerencsés – utólag visszagondolva rá: méltatlan módon –, Esztert akartam felhasználni, hogy elűzze: próbáltam felidézni az ő alakját, az ő meztelenségét. Hasát, vállait, combja hajlatát, a nem ily kihívó, lányosan ruganyos alma melleit, de Eszter nem jelent meg. Ebből megtudtam, neki ehhez semmi köze.

Időnként próbáltam kinézni az egyetlen ablakon: a szél a külső üveghez csapta a vizet, csak a belső fényt tükröző, csurgó, kunkorodó, széteső és újra keletkező rajzolatokat láttam.

Arra gondoltam, hogy a látomás erejét talán nem is erotikus tartalma adja. Azaz... másfélét, mint amilyenekkel a nyers ösztönök szoktak szórakozni. Láttam már ez előtt is szoptató nő, természetesen, de az addig látott képek mindig táplálásról szóltak, az utód tiszteleire méltó táplálásáról. Valahogy úgy voltam vele, hogy az anyaság és a női szexus, ha nem is kizárólagosan, de illedelmesen elkülönülnek egymástól. Tudtam, hogy valamiféle fafejűség ez, kamaszból maradt férfi-fafejűség, mégis úgy gondoltam. A jelenet megkérdőjelezte bennem az anyasághoz fűződő elképzelésemet, általában is, de aztán, kínosan és halvány szégyenérzettel, saját anyámhoz fűződő, addig kialakultnak és helyénvalónak érzett kötődésrendszeremet is.

Egyszer csak pakk!, elment a villany. Csupán a gázfőző kékes lángja világított a szelíden bugyorgó fazék alatt. Hamar megtaláltam érkezésemkor az egyik sarokban ledobott hátizsákban a zseblámpát – erősebb fénye volt, mint a bogárszaros izónak. A dörgések erejéből ítélve elvonulóban volt a vihar, kirefektoroztam az

üvegen át az addigra már sötétbe borult kertbe: esett még ugyan, de inkább már csak szemerkélt, a mélyebben fekvő részekben fűmagasságig állt a zavaros víz. Az átmelegedett talaj máris párologni kezdett, rezdülő szellőtől se bolygatva rétegesen gomolygott, nem láttam el a kertkapuig. Veszettül éhes voltam, levesemben a megkóstolt krumplics még félkemény, az éhség mellett még izgágán nyugtalan is, mintha a külvilágban a villámok által kisütött elektromos töltetek bennem még vibráltak volna: szerencsére volt néhány söröm, benyakaltam az egyiket. Lekattintottam a zseblámpa bántóan éles fényét, eldobtam magam a csergével leterített ágyon. Azon kezdtem töprengeni: talán csak egyedi, túlfűtöttnek mondható vagy magukat a szabadosságig szabadnak érző nők esetében fordul elő ilyesmi, hogy testükből fakadt és testükkel táplált gyermekükkel efféle szerelemjátékot játszanak? Vagy nagyon is természetes: az anya és a gyermek közötti testi közösség ilyenkor még oly szoros, hogy valójában még nem is vált ketté, úgyhogy amit, mint valami mocskos kukkoló, kilestem, egyetlen ember belső szférájához tartozik, teste feletti szabadsága jogához? Az eddig látott szoptató nők tudták, hogy látom őket, tehát takarták és fegyelmezték magukat, tehát az eddig látott esetek nem is szakíthatták fel azt a sötét bugyrot, melynek bennem való létezéséről nem is volt tudomásom? Eddig ismert énemhez semmi köze nem volt, hogyan és miért éppen most szakadt fel? Próbáltam tárgyilagosan, kívülről szemlélni a dolgot: abból, hogy a látomás megmarad, mondhatni a maga valóságos szintjén, nem fejlődik, nem építgeti magát tovább, arra következtettem, hogy nem valamilyen szexuális nyomor munkálkodik itt – ezt kétéves katonai szolgálatom közben megtapasztalhattam magamon is, nem egyszer nyomorúságos és gusztustalan kitörésekben társaimon is: a flusztrált szexus a megtörtént valóságalelemek morzsáinak összerakosgatása után igen gyorsan csap át a képzelgés vad és buja alakzataiba, a kielégületlenségben ismételve jeleneteit, félálomú sötétségben lopakodva egyre tovább lép, és minden esetben eljut olyan perverziók vágyásáig, melyek isten természetes fényében nem kísértének, esetleg visszataszítóak is. Hozzájuk képest ez az én tejtől duzzadó mellekkel való megkísértésem csak kiskamaszosan parázna, bocsánattal megmosolyogható. Akkor: makacs, lerázhatatlan vissza-visszatérte arra akar választ kapni, hogy csecsemő-férfi koromban, lábaimmal kalimpálva, füttyikémet az égre meresztve, részesültem-e hasonló élményben? Vagy éppen a hiánya gyötör-e ennyire?

Mire megpuhult a krumplics, elszívtam néhány cigarettát, és megittam a másik üveg sört is. A lábos tartalmát kitöltöttem két tányérba, a tányérokat kivettem a teraszra: hűljön gyorsabban. Kinn, a száraz és befüstölt faház után fullasztóan párás volt a levegő, mintha valamiféle hideg szaunába léptem volna. És vaksötét, mint a ködben úszó, csillagtalán téli éjszakákon. És a vihar döngése, suhogása, ropogása, kopogása után hihetetlen a csend: az erdő felöli oldalról a szokásos éji neszezések sem hallatszottak. Zseblámpám fénykarikájában a terasz még nyirkos terméskövein elégedett éti csigák vándoroltak. A küszöbön ülve befaltam a két tányér vastag levest, aztán némi korholással magam iránt, de kinyitottam azt az üveg vörösbort, melyet Eszter érkezésének ünneplésére szántam. Üldögéltem egy darabig még a küszöbön, az üvegből kortyolgatva a bort, beszívva az erdő frissen

mosott illatát, bámulva a vaksötétet, hallgatva a süket csendet: tudok én az élet császára lenni! Nemsokára, az előző napi rossz alvás miatt is, kezdett súlyosan le-
bukni a fejem, bevonultam a házba, és elnyúltam a matracon. Végre nyugodtnak és üresnek éreztem magam, érettnak a medvemélyi alváshoz. Akkor, már félig álomba süppedve, talán az alkohol felmentő mámorában is, megjelent újból a látomás. Megjelent, és bamba kiszolgáltatottsággal visszaélve, túllépett az eddigi állandóságán. Lerúgta magáról a civilizáltság fegyelmét és öncsalását: én feküdtem a csecsemő helyén. És nem öntudatlan, még csak az életösztön hajtotta lényként, hanem nagyon is jelenben való és funkcionáló férfitestemmel feküdtem a dús keblek alatt.

Arra ébredtem, hogy ég a villany – legalábbis azt hittem, arra. Egy rándulással ébredtem, mintha ostorral csaptak volna végig, azt se tudtam, hol vagyok. De a parancsot világosan értettem: öltözzek és menjek. Mintha még mindig katona lennék és a riadócsengő sivitását hallanám, félálom kábultan beleugrottam a nadrágba és a tornacipőbe, szívem verésének ritmusa felgyorsult, és tudtam, most futnom kell. Kivágtam a faház ajtaját, és amikor megcsapott a kinti párás, már lehült levegő, tulajdonképpen akkor ébredtem fel. Első használható gondolatom az volt, lám, kijavították a villámcsapta transzformátor hibáját, újra van áram, és felkattintottam a kinti, az ajtó feletti lámpát. Már nem úszott olyan vastagon a pára, mint közvetlenül a vihar után, a koromsötétet felváltotta valami szürke derengés: talán fenn volt a Hold, de eltakarták a magasabbra húzódott felhők, talán a fák is. S akkor, vezetékneveken szólítva, rám üvöltött egy durva, erőszakos hang: „Futás! Nem érted?! Futás!” A belső, suttogó parancsok létezéséről volt tudomásom, talán kamaszkorom óta, rájöttem már, teljesítésük, mint például, hogy délután másodszor is eleveztem arra a bizonyos partszakaszra, legtöbbször értelmetlenek ugyan, viszont valamilyen furcsa okból elégedettséget adnak, csupán hogy megtettem, talán hogy megtehettem, és ezek a kis elégedettségretek tömör magabiztossággá állhatnak össze. S mivel éppen a magabiztosságért kell a legdrágábban megfizetnünk, állandó visszautasításuk oktalanság: jobbik esetben afféle pipogyasághoz vezet, rosszabbikban göggel fedett, a belső vonyítást hisztérikus kitörésekkel kompenzáló személyiséghez – jaj, hány efféle, főként értelmiségi bunkót láttam már addig is életemben! „Futás! Futás! Futás!” A jól ismert belső hang mindaddig könnyed, bohókás tónusban szólalt meg, afféle összekacsintó, addig még nem fordult elő, hogy ilyen ellentmondást nem tűrő, kiképző őrmesteri üvöltéssel szólaljon meg – bár üvöltöttek már így a fülembé, és akkor, született ellenállásomat meg is törve, teljesítettem a parancsot, és futottam – de ezek az üvöltők idegenek voltak. Testi valójukban is tőlem elkülönült idegenek. Addig csak olvastam itt-ott efféléket, és azt hittem, kissé mosolyogva akkor: nagyokat mondó szerzők műveiben, azt hittem, valamiféle bárgyú mese csak, hogy belém bújjon valaki idegen, talán maga az ördög, s ő parancsoljon. Úgy döntöttem, ellenállok. „De... miért kéne futnom?” „Kuss! Futás!” „De... hová?” „Tudod jól!” „De tényleg nem...” „A Duna-partra, szarházi.” „De miért?” „Meg kell keresned azt a nőt.” „Miért?” „Meg kell mondanod neki.” „De mit?” „Pontosan tudod.” „De...” „Pofa be!

Meglásd: meg fog érteni.” „De most éjszaka van!” „Az nem számít. Az idő nem számít. Meglátod, megért.” „De, én...” „Kuss! Futás!”

Álltam a nyitott ajtóban, és belekapaszkodtam a keretbe: lábamban vonaglottak az izmok, úgy tartottam magam, mintha egy makrancoskodó lovat tartanék. Éreztem, ha visszatoloncolnám magam a faház parányi terébe, úgyse tudnék ott megmaradni, az izomrángásos belső feszülésnek nem tudnék ura maradni, meglehetősen törni-zúzni kezdenék. Az ördögi fickónak abban bizonyára igaza van, most futnom kell.

Égve hagyva az ajtó feletti lámpát, ameddig sugara elhat, lássak jobban. Kilépve a kertkapun, annyira még ura voltam a helyzetnek, hogy átverjem az ördögi fickót: az úton a Dunával ellenkező irányba fordultam, és futni kezdtem. A patak-
kal csaknem párhuzamosan haladó, apró kőzúzalékkal felszórt, enyhén emelkedő földúton a forrás irányába. A patak és az út közötti területen, akkor még, természetimádó kisemberek, általában saját kezűleg, széldeszakából összekalapált kis házacskái álltak, némelyik bájosra, némelyik ormótlanra sikeredett. Hétvégeken ezek a házacskák benépesültek, és napközben még lehetett felőlük hallani valamilyen szorgos tevékenység szerszámzaját, beszélgetést vagy nevetést, de estére olyan csend lett a völgyben, mintha csak mókusok és madarak lakták volna. Nem szóltak rádiók, mindenféle bömbölő masinák, nem kurjongattak mulatozók – akkor még. Az ide bujdoklókat jórészt nemcsak a természet imádata hajtotta, de az a vágy is, hogy a lehetséges legkevesebb életidejükben vegyenek részt a „fejlett szocializmus alapjai lerakásának” munkálataiban. A mindenható Párt jó néven vette, és meg is jutalmazta a „szocialista demokrácia” felépítése érdekében kifejtett szorgos pofatépést, de az ideológiailag kevésbé fejlett rétegek számára engedélyezte a csendes kivonulást – akkor már. A völgy akkori lakói, már akikkel összeismerkedtünk, derűs, jóindulatú, humorra hajlamos férfiak és nők voltak, mosolygós szeműek és napbarnítottak, szöges ellentétei a munkahelyeinken főnöki minőségben ránk telepedett, idegrángásos pergamenarcúaknak. Gyűlöltek a hangoskodást, a pöffeszkedést, a handabandát, a mindenféle kivagyiságot, röhejesen lestrapált göncökbe jártak, hétvégeken háromnapos gyári kenyeret, szalonnahéjjal ízesített paprikás krumplit ettek – na meg hohó! maguk szedte erdei gombát, szegfűt, rókát, tinórút, őzlábat, ismerték a kellő időket és a lelőhelyeket, készítették levesnek, rántva, pörköltnek, lecsósan, jó esők utáni napokon az egész völgyecske gombaillatú mámorban úszott, még a mesebeli párttitkár se ehetett ilyet. Sosem beszéltek politikáról, még egy szitkozó szó erejéig sem, de képesek voltak úgy átnézni egy közük nem valón, hogy az el is tűnt menten. Még senkinek sem volt kocsija, a község utolsó kútjától műanyag kannákban hurcolták az ivóvizet, és háztízakba gyömszölve minden szemetet hazavittek magukkal. Piacon vásárolt hóvirághagymákat telepítettek, gyűjtötték és alkalmasnak látszó helyeken elszórták a leánykőkörörcsin borzas magjait, sikongó lelkesedéssel beszéltek egy véletlenül kertjükbe települt ezerjófű töről: ők voltak a legrokonszenvesebb népség, akiket valaha ismertem. Azt hiszem, akkoriban Eszterrel karrierünk csúcának tekintettük volna, ha kora tavasztól késő őszig ott lehettünk volna velük. Amin mindig jókat mulattam, a házacskák homlokára kiszögelt szarvasagancsokon: akkoriban még, tél

végi csatangelések során, lehetett találni erdőszélen, bozótosok környékén ledobott fél agancsokat – a „létező szocializmus” pitiáner valósága elől bujdosó, szelíd lelkekből elő-előbugyogott a giccses vadromantika.

Lépteim meglepően könnyűek voltak, ruganyosak, alig érintve a talajt, szinte repültem. Ritmusosan vettem az éjszakahideg, párás, dús levegőt, hűsítette a belső forrásomat, és pezsegni kezdett a vérem. Úgy futottam, mint tizenhat-tizenhét éves koromban utoljára, mikor sportkarrierrel kacérokodtam, és minden nap edzettem – mintha valami régi szép idők tértek volna vissza. Csend volt, hihetetlen csend, még a madarak se kezdték hajnali dalolásukat, talpam alatt időnként megcsikorduló kődarab hangja szinte sikoltásnak hatott. A keskeny völgy bal oldalán érett, komoly tölgyes, a hatalmas fák középtáji ágai az út fölé nyúltak, cakkos leveleiken összegyűlt esővíz időnként vaskos cseppekbe összeállva lepottyant, és az arcomba csapódott. Pirkadati, magányos futás egy patak parti erdőszélen: bolond az mind, ki az életet nem sokra tartja. Vagy kilométernyi távolságra, ahol a patak átbillen a völgy túlsó oldalára, átfutottam a rönkfákból készült hídon – kicsikét imbolygott, és tompán döngött alattam –, még mindig nem éreztem egy csepp fáradtságot sem. Az előző napokban rám tört, elpuhányosodásom miatti kétségbeesés ellillant, és akkor tájt kezdett elragadni a könnyűlábú futás mámorja. A jelentéktelenné tunyult hétköznapokban elvesztett eufória.

Az utolsó ház után már nem borította az utat kőzúzalek, vastagra és magasra nőhetett a rajta a fű, mezítlábra húzott tornacipőmben csakhamar cuppogni kezdett a víz. Ahogy keskenyedett a völgy, már csak a patak és a csapássá lett út fértek el egymás mellett, és innen már nem kellett sok, hogy előre, már csak az égerfákkal körülvett patak gyökérhálós medrében lehessen tovább haladni. Jártam már arra túrázások során, néhány kilométernyi, romantikus, de kellemetlen út, a végén található a megvetemedett, agyagos-palás földrétegek alól kibuggyanó forrás. A völgy záródásánál a valahai, taposott út még követhető nyomvonala élesen jobbra fordul, az ántivilágban erre szekerező favágók célja, Szokolya irányába: a tölgyes meredélye itt már szelídül, elmara dozva a fák, széles birkalegelővé alakul, de kaptatós marad – a Bónának nevezett domb tetejéről be lehet látni a községbe. Itt az elágazásnál, őzeket vertem fel a sűrű csalitból. Vad horkanásokkal ugrottak meg, tizenméternyire tőlem, addig nem láttam, nem is hallottam őket. Riasztóan hangos csörtetéssel menekültek, karcos suhogás és tört ágak recsenése szakította át az addig szívszorító csendet, apró paták koppanásai a mederben előbukkanó bazaltköveken. Nem ijedtem meg tőlük, de megtorpantam, és ki-zökkentettek a ritmusomból. Hogy tovább tudjak futni, újra ritmust kellett találni: a legelő aljában, az eddiginél erősebben emelkedő terepen amúgy is meg kellett volna tenni, s ugyan sikerült belezökkennem, de a futás könnyű önfeledtsége itt már elhagyott, innen tovább már akarni kellett. Semmi értelme nem volt, de akartam. A legelő derekán járva, a forráshoz vezető út balra húzó csalitosából, már tisztas távolban tőlem, előmerészkedtek az őzek. Három tehén és két suta alkotta a csapatot. Vágtattak egy sort a nyílt terepen, szinte párhuzamosan velem, aztán hirtelen megálltak. Alakjukat opálóssá tette a már felszállni készülő hajnali pára, megemelt fejjel, hegyezett fülekkel álltak, mint a szobrok: talán arra voltak kíváncsiak, ki elől futok.

Még mindig nem éreztem, hogy fáradnék, görcsös volnék vagy merev, ám egyszerűen úgy zuhantam a földre, mint egy szekérről ledobott, krumplival teli zsák. A belém bújt ördögi fickó doppingszere hirtelen kifogyott, és a túlhajtott izmok egyszerűen leálltak. Még mellkasom izmai is, arra se maradt bennem erő, hogy levegőt vegyek. Szinte fuldokoltam, és mikor végre sikerült, éles fájdalom vágott a tüdőmbe, mintha törrel döftek volna bele. Homlokomon és a nyakszirtemen, szinte érezve, hogyan nyílnak meg a pórusok, sűrű izzadságcseppek kezdtek gőzögni. A tüdőbe hasító szűrások miatt csak apró lélegzetvételekkel próbálkozhattam, de így is nyüzszítő köhögésrohamok fogtak el, a görcsösen kibukó levegővel dohányfüstös ízű, vastag nyálka buggyant a számba. Az őzek nyilván már messze jártak, de még ott a messzeségben is nyilván megálltak, hegyezett füllel figyelték a szokatlan, de ösztöneikkel felismerve, a haláljóslatú hangokat.

Arccal a fűbe temetkezve feküdtem a zuhanás közben reflexszerűen magam elé emelt egyik karomon. Fogalmam sincs mennyi, de bizonyára hosszú idő telt el, mire a köhögésrohamok csillapultak, és akkor végre lelazulva, már normálisnak mondható lélegzetvételek közben kezdtem érezni az illatokat. A kakukkfűé dominált, olyan erősen, hogy biztos voltam benne, alattam, talán csontos térdeimmel megtörve, virágzó telepe fekszik. Aztán felismerhetővé vált a tavalyi száradékok széna-, a vizes talaj gombafanyar, birkatrágyával átítatott illata. A tüdőmből feltört habos váladék keserű dohányszaga. Hátamra gördültem, már ki tudtam nyújtani a görcsből szabadult lábaimat, félkönyékre támaszkodva felültem. Dobhártyámon hallottam szívem még riadt dobbanásait, és furcsa mód a körmöm alatti vérömleny is, mely eddig a maga természetes módja szerint folyamatosan, tompán fáj, a dobbanásokkal együtt feszült és elernyed. Trikóm melle átázott a vizes fűben fekve, hátán kihűlt az izzadság, fázni kezdtem. Sötétebb lett, mint mikor elindultam, nyilván lement a Hold. Vastagodott a pára is, alattam a patak völgyet nehéz köd ülte meg. A furcsa derengésben eltűnt az ég magasa, eltűntek a mélységek, mindent, ami látható maradt még, elérhettem volna kinyújtott kezemmel. Valahogy elvesztettem a tájékozódó képességemet is, nem tudtam volna megmondani, merre esik a Duna, merről kel fel majd a Nap. Gyermekkoromtól otthonomnak ismert táj idegenné, dermesztően érthetlenné vált: a lejtős birkalegelő derekán szorongva kuksoltam a magas fűben, a nyirkos, szürke semmi-világban, a semmi-világ süket csendjében, és olyan magányosnak éreztem magam, mintha elveszett, magatehetetlen gyerek volnék, vagy mintha én maradtam volna egyedül élő ebben a kétségbeesett világban.

Fel kellett állni, és el kellett indulni. Ledöcögtem a patak mélyi tejfölös ködbe: éreztem, boka és térdizületeim puffadtak, szinte nyikorogva engedelmeskednek. Sötétben csillant a patak tükre: két kiálló kőre fektetve tenyeremet, mintha fekvőtámaszt csinálnék, lehajoltam a vízhez, és szürcsölve ittam. Szájüregem undok nyálkák lepedéke borította, nyelvem érzéketlen, felpuffadt, idegen test: csak a sokadik korty után éreztem meg az ízét. Mélyen előrehajolva felböfönt gyomromból a sör, undorítónak éreztem, hogy is ihat meg ember ilyesmit? A Börzsöny forrásainak mindig hűvös, kemény, oldott fémeket sejtető íze minden új nyáron új

élményt jelentett, és részük volt a Budapesten töltött időkből a csapongva megjelenő honvágy felkeltésében. Ittam még, az esti zápor agyagos aromát csapott bele. Megmártottam az arcomat is, orrom hegye érintette a bazalt aljazatot. A metsző hűvösség áthatolt forró bőrömön, a vékony húson, elérte a koponyacsontot: hogy arcomról leoldódott az izzadság és a por, tisztábbnak éreztem magam, de az élesen csontba vágó hidegérzettől fájni kezdtem, és hirtelen vizelnem kellett. Reszketve botorkáltam haza a vége sincs, ismeretlennek tűnő úton, és mintha eltévedve napokig bolyongtam volna, olyan megkönnyebbüléssel pillantottam meg a fekete lombok mögül elővillanó, a bejárati ajtó felett égve hagyott lámpa fényét.

Másnap törődötten ébredtem, izmaimban benne maradt az éjszakai kaland, a lelkemben is, de nem jutott idő totojázni, talán jobb is lett így, alaposan mosdani kellett, haját mosni, borotválkozni: fél kilenckor érkezett Eszter vonata. A kismarosi állomáson, nézegetve Verőce felé, mikor bukkan fel a kanyarban a mozdony orra, olyan érzésem támadt, hogy hosszú ideje, több hete nem láttam, s mintha ez idő alatt valami ellene irányuló dolgot cselekedtem volna. Az szorongott bennem, hogy a nők hihetetlenül finom érzékével meg fogja érezni rajtam az idegenszagot, a csalárdságot, az erőtlenséget, a sumákságot, és aztán a nők tapintatos szívósságával kifaggat – anyám volt nagymestere ennek, gimnazistaként már illegalitásba kellett vonulnom előle –, mire én ostobán magyarázkodni kezdek, nem fogok tudni majd derűs pofával a szeme közé hazudni – anyámnak se tudtam, átlátott rajtam, és hosszú ideig tartó ridegséggel meg is büntetett –, megbántom Esztert, durcássá teszem, elkedvetlenítem, jaj, mennyire nem így terveztem én ezt a találkozást!, de amint befutott a vonat az állomásra, és én egy öleléssel leemeltem a kocsit magas lépcsőjéről, megérezve teste virágpárlat illatát, nyüszítve takarodott ki minden magam és iránta tanúsított alattomos aggály és kétely belőlem. Huszonegy éves volt, sudár, szőke és nevetős, az egyedüli kedves rangjában sugárzó, haja selyem, bőre bársony, valami gyermeklelkű bizalommal szeretett, és nekem ő volt az Ő. Mindent szerettem benne, haja színét, hangját, csípője hajlatát, hosszú pillantásait, keze rebbenését, alvás közbeni szuszogását, a térde kalácsát, az árnyékát, mindent. Türelmetlen volt ő is: a vonat még húzott be az állomásra, mikor kinyitotta az ajtót, és lelépett a lépcsőre, és amint észrevettük egymást, nyújtottuk a kezünket, futottam egy darabot a lassuló kocsit mellett, egyszer csak megérintettem a kezét, nevtünk, ragyogott hiánytalan fogsorunk, és a vonat még meg sem állt igazán, amikor leemeltem: a derekát öleltem, ő a nyakamat, nyár volt, ragyogó, tisztára mosott reggel, minden zöld és kék és arany, pördültem vele kétszer-háromszor, a csapokban érkezett kirándulók csodálkozva és irigykedve néztek, egy tincs kiszabadult a kontyából, arcomba csapódott, könnyű szoknyája combjáig röppent; de hogy érdekelt minket, miféle torz világba születtünk, miféle megpróbáltatások jönnek el értünk – lehet, hogy ez a vidéki vasútállomáson megesett ölelkező forgás volt ifjúságunk édes madarának legszebb röpte.

Nem beszéltem neki kalandjaimról – csak annyit mondtam, hiányzott, és ez nagyon is igaz volt –, minek is beszéltem volna? Testközelisége megnyugtatót,

s a vele való létben, mint mindig is, mióta csak megismertem, egyszerűen eltűnt belőlem az a – nyilván a nevelés által rögzült – nőikkel szembeni feszélyezettség-érzet, az óvatosság diktálta távolságtartás. Hosszú évekkal később, miknek utána az ördögi fickó nem jelent meg többet, megtalálni véltem a magyarázatot arra, hogy azon az éjszakán miért lépett fel olyan durván és erőszakosan: érezte, neki bizony vége. Eszter birtokában el fogom taposni. Minek beszéltem volna Eszternek mindezekről? Hogy esetleg lepatintsam kutyapajtási bizalma egy darabkáját?

Néhány nap múltán, hogy kialudtuk és lelazítottuk magunkat, és kedvünk ke-rekedett vízre szállni, javasoltam, hogy a zebegényi túra előtt egy darabig csak evezgessünk fel-alá a környéken, erősödjünk, akklimatizálódjunk. Így lett, és első-ként persze a szigetcsúcsra mentünk. A strandnak nevezett rész homokjára húztuk ki a hajót, és felbaktattunk a sziget legfelső pontjáig. Minden dunázás alkalmával többször eljöttünk ide, vonzott a csúcs csodája: a csak lassan mélyülő vízben, az egyre keskenyedő, kavicsos-köves földnyelven, mely állja a sodrás rohamát, vagy ötven métert is előre lehet gyalogolni, míg az ember úgy nem érzi, hogy a folyó közepén áll. A mindkét ágba közlekedő hajók ott mennek el mellette, a földnyelv két oldalán húzódó sodrás szakadékában, és a vízen járás csodájának birtokában, akár oda is sétálhatna hozzájuk vagy akár át, akármelyik partra. Jó óra múltán egy laza, hirtelen támadt ötlet könnyedségével javasoltam: csorogjunk le a part mellett, aztán a kocsmával szemben húzzunk át a verőcei oldalra, és igyunk egy korsó sört: ez is bejártott sétaút volt. Szokás szerint én ültem az első padon, Eszter beolajozott, még oly esendően fehér bőrű háta hajlott előttem, szőke kontya alól induló, a keresztcsont kis medencéjébe merülő, csigolyái rajzolta, meg-megfeszülő finom vonallal, ritmusra mozogtak gömbölyű vállai, és a hóna alatti belátással, a mellizmokkal együtt billentek feszes almamellei. Közeledtünk az álnoksággal kitűzött, titkos célom felé. Próbát akartam tenni. Bár a látomások nem ismétlődnek soha, de ha mégis, Eszter jelenlétében hogyan? Már távolról felbukkantak a lombok mögött álló sátrak színes ponyváinak darabkái, az öblös, fűzekkel bevédett partszakaszon valami mozgás is látszott, de odaérve csak egy pohos apukát láttunk, ott tarzankodott két nagyobb fiúgyerekkel. Valami görcsös röhögés kezdett felgurgulázni bennem. Amint kibuggyant, már nem is fékeztem magam. Valami állati nyihogással röhögtem, imbecillis gátlástalansággal, felszabadultan és magam iránti kárörömmel. Az evezők tollával csapdosni kezdtem a vizet, majdnem beborultunk, a darabos, nyers hangok messzire rohantak a csendes víztükör felett. Szegény tarzankodó apuka azt hitte, rajta röhögök, ledermedt, valamit még oda is szólt nekem, én meg vissza neki, hadd higgye – a jól nevelt Eszter pedig már fordította is a hajó orrát a túlpárt felé.

Ott, a valóságos helyszínen, ahogy félig hunyt szemmel, Eszter hátának átde-rengő fehér vetítővásznán lepergettem a belső mozimban tárolt látomásfilmet, meglepetten kellett tapasztalnom, hogy a film képei jelentősen eltértek a helyszín adta valóságtól. Mintha a vízről jó ütemben zoomolva, legnagyobb részt egészen közelnél, a parton állva készültek volna. A kézben tartott kameránál magasabb látószögéből, és még vágást is felfedeztem benne: a nő arcán megjelenő mosoly, me-

lyet képesnek ítéltém, s ami kétségtelenül az is volt, premier-plánban jelent meg, de maga a kiváltó ok, a szabad bimbójából sarjadt, melle feszülő dudorán, majd hasa gömbölyűségén végigfutó tejcsepp története, egész testét befogó totálban. A tejcsepp gördülése közben többször, pillanatképekbe bevágva a mosoly. A csecsemő, a Madonna képeken látható gyermekcsékhez hasonlóan, afféle kicsinyített felnőt. És mozim képei, mintha túl sokszor vetítettem volna le őket, kissé karcosak lettek, s mintha évtizedekkel korábban készültek volna, a nyár harsogóan nyers színeihez képest, mintha erősen visszafogottak, barnás tónusúra lefakultak lettek volna.

Negyven év telt el azóta, és ez a látomásfilm megmaradt. Már nem változott tovább. Később, egyszer afféle félálomban felfedeztem, hogy a kenusok által a partra hozott nő történetéről is keletkezett film. Mivel még mindig izgatott a kérdés, megpróbálkoztam vele, hogy a két film női főszereplőit egymás mellé állítva megállapítsam, hogy a két személy esetleg mégiscsak azonos volt-e? De sajnos: filmjeimbe szereplő mindkét nő, bár erotikus vonzásuk megmaradt, de felismerhető egyéni vonások nélküli bábu. Arcuk bábuarc, testük bábutest. Lehet, hogy már eleven valóságukban is azok voltak.

Egyébként: egy órácska múlva visszatért a Wartburg, beállt a gáton túli fák árnyékába. Az a fiatalember, aki elkísérte a tulajurat, út közben lerángatta magáról a melegítőjét, kezébe hozva lejött a partra, szűkszavúan csak annyit mondott, hogy amikor átadták a nőt a kórházban, még élt. Többet persze nem is mondhatott volna.